

Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях

Вправа «Діалог із комунальними службами»

Опис. У тему неповних речень у межах цього уроку інтегровано роботу над важливою навичкою критичного мислення — ставити запитання. Спершу учні аналізують діалог, приділяючи особливу увагу виражальним можливостям неповних речень, потім працюють у парах, формулюючи запитання для інтерв'ю.

Учень має знати

- » види односкладних речень, будову односкладних речень кожного з типів;
- » розділові знаки в неповних реченнях.

Учень має розуміти

- » різницю між односкладними та неповними реченнями;
- » як доречно вживати неповні речення в діалозі, а також у складних реченнях для уникнення невинуватих повторів.

Учень має вміти

- » правильно будувати тексти різних типів і стилів, використовуючи виражальні можливості односкладних і неповних речень;
- » конструювати односкладні речення вивчених видів, а також неповні речення, правильно використовувати їх у власному мовленні;
- » правильно ставити тире в неповних реченнях і обґрунтовувати його використання.

Вправа «Діалог із комунальними службами»

Мета

- » показати учням виражальні можливості повних і неповних речень;
- » навчити учнів ставити доречні запитання й добирати їх залежно від необхідних умов: у буденному спілкуванні, для кращого розуміння проблеми, аналізу ситуації, інтерв'ювання тощо.

Уміння і навички з інфомедійної грамотності

- » ставити запитання;
- » навички етичного спілкування;
- » обґрунтовувати власну позицію.

Що необхідно підготувати до уроку

- » презентацію.

СКАЖІТЬ. Уявіть ситуацію. Субота. Школяр Максим залишився вдома сам: мама поїхала в закордонне відрядження, батько пішов у магазин, забувши телефон удома. Зненацька хлопець почув шум води у ванній. Увійшовши, побачив, як зі стелі, із вентиляційного отвору, ллється вода. Миттю підклав ганчірки, відро і тазик, але вода набиралася швидше, ніж хлопець міг із нею впоратися. Побіг до сусідів із верхнього поверху, але їх не було вдома. Стривожився і розгубився, адже така ситуація трапилася з ним уперше. «До кого звертатися? Куди телефонувати? У водоканал, ЖЕК чи ще кудись?» — міркував він. Але часу на роздуми не було. Зрештою, хлопець опанував себе, згадав, що свого часу мама шукала контакти комунальних служб на офіційному сайті міської ради. Так він і зробив: у гуглі ввів запит «комунальні служби контакти», а також назву свого міста — і це спрацювало. Швидко, як тільки міг, знайшов сторінку з переліком таких контактів, переглянув список компаній, що обслуговують місто, з'ясував, яка з них обслуговує його будинок, і зателефонував. Поки робив усі ці дії, замислився: «Добре було б мати перелік номерів телефонів таких служб десь під рукою». Шкода, що ні він, ні батьки не подумали про це раніше...

Телефонна розмова (для учнів виведіть її на слайд).

Комунальна служба: — Алло. ЖЕК.

Максим: — Потрібна допомога.

К.: — У чому проблема?

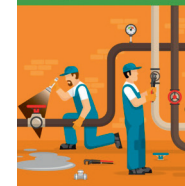
М.: — У квартирі потоп. Повно води натекло у ванній, трохи менше — у коридорі.

К.: — Звідки протікає?

М.: — Зі стелі.

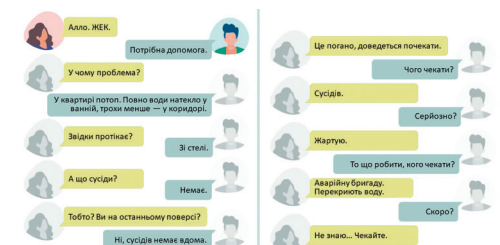
К.: — А що сусіди?

«Діалог із комунальними службами»

Завдання:

- Прочитайте діалог Максима з представниками комунальної служби.
- Визначте, які речення в діалозі неповні.
- Яких саме членів речення бракує? Зробіть припущення щодо конкретних слів.

ПОЯСНІТЬ. Речення поділяються на повні й неповні за критерієм наявності всіх членів, необхідних для висловлення думки. У повному реченні є всі потрібні члени, у неповному — бракує одного чи кількох членів речення, які встановлюються з контексту. На місці пропущеного члена (часто це присудок) у неповному реченні ставимо тире, якщо на це вказує інтонація. Важливо не плутати неповні речення з односкладними: в останніх є лише один головний член, а другого нема і бути не має. Крім того, треба пам'ятати, що неповні речення — це не те саме, що незакінчені (речення, які мовець із певної причини раптово обірвав, не договоривши) [2–4].

У наведеному діалозі неповні речення відображають хвилювання і через це — мовну недбалість, а також зумовлені діалогічною формою мовлення.

Загалом неповні речення в мовленні використовують:

- як засіб економного висловлення;
- для створення психологічного напруження висловлення;
- щоб уникнути в текстах зайвих повторів;
- для надання окремим елементам речення ваги цілого речення [2].

ЗАПИТАЙТЕ.

- Чи все зрозуміло з тексту? *(У наведеному діалозі деякі речення не дають змоги однозначно зрозуміти зміст сказаного, тому співрозмовники ставлять уточнювальні запитання.)*
- Чи дають можливість неповні речення зрозуміти зміст сказаного з контексту попередніх речень? *(Загалом так, але дещо може бути незрозумілим. Наприклад: «А що сусіди?» — «Немає». — «Тобто? Ви на останньому поверсі?» — «Ні, сусідів немає вдома».)*
- Як гадаєте, чи була ця розмова продуктивною? *(Частково так, адже Максим, попри складність ситуації та хвилювання, зателефонував у правильну інстанцію, повідомив про проблему, і йому пообіцяли допомогу. Проте діалог можна було б побудувати продуктивніше, зрозуміліше формулювати висловлювання. Щоб отримати адекватну й повну відповідь на прохання, потрібно формулювати вичерпні та зрозумілі запити, а також уважно слухати рекомендації.)*
- Чи звернули ви увагу на те, якої важливої інформації бракує в цьому діалозі? *(У діалозі диспетчер не запитав, а Максим не повідомив свою адресу. Працівникам аварійної служби не зрозуміло, де саме сталося затоплення.)*
- Укажіть, які речення в діалозі є питальними.

К.: — У чому проблема?

К.: — Звідки протікає?

К.: — А що сусіди?

Для приміток:

- Чи була ця розмова продуктивною, на вашу думку?
- Якої важливої інформації бракує в цьому діалозі?
- Укажіть, які речення в діалозі є питальними.
- Як ви оцінюєте ці запитання? Чи інформативні вони?

Питальні речення з діалогу:

- У чому проблема?
- Звідки протікає?
- А що сусіди?
- Тобто? Ви на останньому поверсі?

- Чого чекати?
- Серйозно?
- То що робити, кого чекати?
- Скоро?

Для приміток:

A series of horizontal dotted lines for writing notes.